

- младших школьников в норме и при отклонениях. — Иркутск, 1979. — С.3-17.5
5. Обозов Н.Н. Межличностные отношения. — М.: Изд-во Москв. ун-та, 1979. — 151с.

УДК 159.922.762:159.942.5]-053.4

Рецензент
Колупаєва А.А.,
доктор педагогічних
наук,
професор

БЛОЗЕРСЬКА Н.

СІМ'Я ЯК ОСЕРЕДОК СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕГРУВАННЯ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті висвітлюються проблеми родини дитини з порушеннями психофізичного розвитку; визначено основні функції сім'ї; надаються рекомендації стосовно активізації соціальної позиції батьків.

В статье представлены проблемы семьи ребенка с нарушениями психофизического развития; определены функции семьи; поданы рекомендации по активизации социальной позиции родителей.

Problems of the family of a child with psychophysical development disorders are represented in the article; the main family functions are determined; the recommendations of parents' social position activation are provided.

Найважливішу роль у процесі соціального інтегрування дитини з порушеннями психофізичного розвитку відіграє

родина. Особливості сім'ї, її активності у процесі розвитку і освіти дитини визначає її психофізичний і соціокультурний статус в майбутньому, рівень реабілітаційного і соціально-інтеграційного потенціалу, ступінь готовності до інклюзивного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі. Сучасна сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку поряд з традиційними функціями має виконувати і низку специфічних, у зв'язку з наявністю у дитини психічного та (або) фізичного порушення розвитку (абілітаційно-реабілітаційна, корекційна, компенсаторна). Одними з основних функцій сім'ї є: відтворююча, виховна, господарсько-побутова:

1. Функція відтворення пов'язана з необхідністю існування людини, як біологічного виду. В багатьох країнах Європи і в Україні також ця функція переживає кризу: зменшилась кількість шлюбів, знизилась народжуваність, поглиблюється процес старіння населення. Все це зумовило демографічну кризу в Україні.

2. Функція виховання засвідчує, як відбувається процес виховання, які пріоритети йому надаються. Але в часи змін у суспільстві саме сім'я стає механізмом моральної, психологічної підтримки людини. Збереження сімейних традицій ось, що стає головним в періоди історичних випробувань. Саме в сім'ї з'являються і акумулюються родинні цінності, формується історична самосвідомість людини, її гордість за свою сім'ю, свій народ, віра в його

майбутнє. В сім'ї закладаються основи виховання та формування майбутньої особистості, через неї передаються нащадкам духовні надбання, життєвий досвід, трудові навички, національний менталітет.

3. Господарська-побутова функція безпосередньо пов'язана з попередньою. Зі створенням сім'ї у подружжя виникають зобов'язання одне перед одним. В першу чергу це пов'язано зі спільною трудовою діяльністю у сім'ї. Саме в сім'ї всі починають вчитися відповідальності і обов'язок кожного виконувати будь-яку роботу. Спільне ведення домашнього господарства і економічне забезпечення сім'ї в сучасних умовах обумовлене зміною ролей, що відіграють в сім'ї жінки. Все частіше саме вони перебирають на себе функції годувальника. Досить часто це відбувається в сім'ях, які виховують дитину з порушенням психофізичного розвитку.

Досліджувачі проблем сімейних стосунків відзначають, що нинішній соціально-економічний стан в державі призвів до:

- кризи сім'ї, що спровокувало відчуження між батьками й дітьми;
- втрати традицій народної педагогіки;
- низького рівня загальнопедагогічних знань батьків;
- неповаги й недовіри батьків і педагогів один до одного тощо.

Сім'я як соціальний інститут перебуває у стані гострої кризи, що, звичайно, негативно впливає на виконання нею основних функцій, тобто на життєздатність сім'ї: матеріально-економічне забезпечення, житлово-побутові умови. Це, в свою чергу, створює певний морально-психологічний клімат, який впливає на духовність сім'ї, виховання дітей, організацію вільного часу членів родини.

Особливої уваги потребують сім'ї, які мають дітей з порушеннями психофізичного розвитку, оскільки саме в таких сім'ях відмічаються зміни на соціальному, психологічному та соматичному рівнях. Наявні у дитини психофізичні вади призводять до змін у всій сімейній системі. Реалізація батьками виховної функції виявляється утрудненою і потребує допомоги та підтримки з боку різних фахівців медичного та психолого-педагогічного профілю. Є проблеми і родинного виховання. Сучасна сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку досить рідко може виступати в якості дієвого фактора її соціального інтегрування. Основними причинами такої ситуації є:

низький економічний статус багатьох сімей;

відсутність будь-якої дієвої підтримки з боку держави (в т. ч. просвітницької);

негативне соціальне ставлення

Родина з дітьми, що мають особливі освітні потреби — це категорія, яка відноситься до «групи ризику». Відомо, що кількість психічних (невротично й психосоматичних) розладів

у сім'ях з дітьми, що мають обмежені можливості вище у 2 рази, ніж у сім'ях, що не мають дітей – інвалідів. Ці та інші фактори приводять до того, що самі батьки в багатьох випадках створюють перешкоди у реабілітації дітей з обмеженими можливостями. Але й тому випадку, коли батьки займають більш конструктивну позицію, вони відчують емоційне перевантаження й мають потребу в особливих знаннях про проблеми здоров'я і розвитку своєї дитини.

Сім'я в процесі виховання, соціального інтегрування дитини з особливими потребами зіштовхуються з величезною кількістю труднощів. Це і відсутність психолого-педагогічного супроводу, необхідного медичного лікування, реабілітаційної допомоги дітям тощо. Часом найближчі для хворої дитини люди самі перебувають у стані хронічного стресу, викликаного хворобою дитини, обставинами лікування, виховання, навчання професійного становлення своєї особливої дитини. Все це ускладнює соціальну інтеграцію дитини, що має обмежені можливості в середовище її здорових однолітків. Інклюзія має сприяти включенню батьків в вирішення цих проблем, а батьки в свою чергу, мають навчатися співробітництву задля максимально комфортного процесу виховання та навчання дитини з особливими потребами.

Розглянемо кілька функцій активного батьківства:

- Батьки активні учасники шкільної громади.

Батьки можуть по-різному брати участь у житті шкільної громади - від залучення до шкільних засідань до волонтерської діяльності у школі. Рішення про форму співпраці необхідно обирати залежно від здібностей, інтересів, потреб сім'ї, виду робіт та ін. Участь батьків у шкільних нарадах або робота в шкільних комітетах може дати інформацію про навчальну діяльність, допомогти налагодити стосунки з іншими батьками та персоналом школи, а також сприяти спільній роботі для забезпечення якісної освіти всіх дітей. На шкільних нарадах виробляються спільні пропозиції керівництву щодо освітніх питань: політики, пріоритетів програм, бюджету, особливих потреб, шкільного клімату та планування заходів.

- Волонтерство та адвокатство батьків.

Для деяких батьків робота волонтером у школі їхніх дітей може бути безпосереднім способом демонстрації своїм дітям, що вони цінують освіту та підтримують роботу вчителів і шкільного персоналу. А це, відповідно, покращить ставлення всіх дітей до навчання. Батьки-волонтери також можуть стати переконливими прихильниками шкільної та громадської освіти, створювати важливі зв'язки з ширшою громадою.

Застосовувані батьками навички адвокації стануть міцною основою, на якій дитина будуватиме власні навички обстоювання своїх інтересів. Під час свого зростання від молодшої школи через старшу і аж до вступу в громаду вони перебиратимуть на себе цю відповідальність

- Батьки - як перші педагоги.

Батьки повинні знати, що вивчає їхня дитина, над якими навичками та поняттями дитина працюватиме протягом навчального року. Є щорічні програми для кожного класу, в яких визначаються теми та навички для кожного предмета. Їх можна отримати в школі - запитати вчителів або завуча.

Якщо учні навчаються за спеціальними програмами, то специфічні поняття та навички, над якими вони працюватимуть протягом навчального року, викладені в ІНП учня. Послідовність тем можна обговорити з учителем.

Якщо батьки знають, що вчитиме дитина, то зможуть більше уваги приділяти цим темам вдома, щоб покращувати нові навички та краще засвоювати інформацію. Наприклад, якщо дитина на одному з предметів вивчає таке специфічне поняття як «відчуття», то вдома батьки зможуть більше уваги звертати саме на цьому і пояснювати, як людина за допомогою відчуттів отримує інформацію.

Батьки повинні знати, що варто демонструвати дитині, що її досягнення в навчанні важливі для них. Якщо вона щось зробила своїми руками, варто розмістити цю річ на видному місці. Так, малюнок можна вставити в красиву рамку і повісити на стіну, а виготовлену поштовою листівку - вкласти у конверт і надіслати бабусі та дідусяві.

- Членство батьків у соціальних мережах та групах

Соціальні служби можуть надавати широку підтримку та інформацію. Існує багато некомерційних організацій,

основним завданням яких є підтримка сімей, де є діти з особливими потребами. Багато з цих організацій пропонують програми для батьків та дітей, різну допомогу - від бібліотек, постійних зустрічей, інформаційних заходів до різноманітних консультацій. Батькам варто знати, що потрібно шукати підтримки не лише в школі, а у ширшій громаді. Можна отримати поради, інформацію та допомогу від інших людей, різних організацій і спілок, соціальних служб у громаді. Такі зв'язки нівелюють відчуття ізольованості та нададуть можливість ділитися своїми знаннями й досвідом з іншими.

Література

1. Краузе М.П. Дети с нарушениями в развитии: психологическая помощь родителям — М.: «Академия»-2006.
2. Равен Дж. Компетентность в современном обществе — М.: «Когито-Центр»-2002.
3. Селигман М. Обычные семьи, особые дети. Системный подход к помощи детям с нарушениями развития. — М.: «Терефинф»-2007.
4. Ткачева В.В. Технологии психологической помощи семьям детей с отклонениями развития — М.: «Астрель»-2007
5. Шипицина Л.М. « Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта. Спб.: « Дидактика Плюс».-2002.